

İSTANBUL ADALAR'DA YAŞAYAN HALKIN TURİZM FOBİSİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Determination of Local Residents' Levels of Tourism Phobia in Adalar- Istanbul

Dr. Öğr. Üyesi Yurdanur YUMUK

Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi

yumukyurdanur16@gmail.com

Orcid ID: 0000-0001-9859-4393

Arş. Gör. Burak PINAROĞLU

Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi

burakpinaroglu1@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-3738-4020

Öz

İlk defa 2017 yılında İspanya'nın Barselona Kenti'nde yerel halkın turizm karşıtı gösterilerindeki artışla ortaya çıkan bir kavram olan "turizm fobisi" genel olarak "turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri destinasyonlarda artık istenmemeleri" şeklinde açıklanmaktadır. Aşırı turizm talebi nedeniyle özellikle Avrupa'da yükselen ve diğer destinasyonlarda da görülmesi olası olan turizm fobisi, yerel halkın turizmden rahatsızlık duymasına neden olmaktadır. Araştırmanın amacı, aşırı turizm talebine bağılı olarak İstanbul Adalar'da yaşayan yerel halkın turizm fobisi düzeylerini belirlemektir. Survey metodunun kullanıldığı araştırmada, literatürde yer alan konu ile ilgili araştırmalardan yararlanılarak bir anket formu düzenlenmiştir. Elde edilen veriler sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir istatistik paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; İstanbul Adalar'da yaşayan yerel halkın turizm fobisi düzeylerinin demografik değışkenlerden yalnızca ikamet edilen konut tipine göre farklılık gösterdiği; kendi evinde yaşayan katılımcıların turizm fobisi düzeylerinin kiralık evde ya da lojmanda yaşayanlara göre daha yüksek olduğı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Aşırı Turizm Talebi, Turizm Fobisi, Adalar, İstanbul

Abstract

The term "tourism phobia" which first arose out of the rise of local residents' anti-tourism shows in Barcelona-Spain in 2017 is generally explained as "tourists are not accepted to revisit the destinations which have excessive tourism demand. Tourism phobia, especially rising in Europe and probable in the other destinations causes trouble because of excessive tourism demand. The purpose of the research is to determine local residents' levels of tourism phobia in Adalar-Istanbul. In the research

where the survey method was used, a questionnaire form was prepared by using the researches related to the subject in the literature. Data was analysed via a statistical package for the social sciences. As a result; It was found that the phobia of tourism levels of local residents living in Istanbul Islands differ from demographic variables only according to the type of housing they reside in; the fear of tourism levels of participants living in their own home are higher than those living in a rented house or lodging.

Keywords: Excessive Tourism Demand, Tourism Phobia, Adalar, İstanbul

Giriş

Turizmin yerel halk üzerine olan etkisi son yıllarda akademisyenlerin dikkatini çekmiş; ekonomi, antropoloji, coğrafya ve turizm gibi disiplinlerde söz konusu etki incelenmiştir. Bir bölgede yaşayan halkın turizmin gelişimini nasıl değerlendirdiği ve bu gelişimin insanların hayatlarını ne yönde etkilediği sosyolojik bir yaklaşımla cevapları bulunacak sorulardır (Turan, 2015: 13). Çok sayıda ziyaretçinin gruplar halinde belirli destinasyonlara gerçekleştirdikleri seyahat şeklini ifade eden kitle turizminin; bölge halkı üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan olumsuz etkiler yaratabildiği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu destinasyonların taşıma kapasitesini aşacak düzeyde ziyaretçi ağırlaması; yerel halkın yaşam kalitesi düzeyini düşürebileceğini varsayımları sebebiyle turizme yönelik düşmanca tutum geliştirmelerine yol açmaktadır. "Turizm fobisi" kavramıyla ifade edilen bu durum; kitle turizmi uygulamalarının sürdürülemez olması ile ilişkilendirilmektedir (Zemła, 2020: 9). Antropolog Manuel Delgado Ruiz tarafından; turistleri reddetme, turistlere karşı güvensizliği ve saygısızlığı ifade etmek için kullanılan turizm fobisi; taşıma kapasitesinin aşıldığı bir yerde ziyaretçilere hoşnutsuzluk vermekle birlikte yerel halkın yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir (Çam ve Çelik, 2022: 67).

Dünyada Barselona ve Venedik kentleri başta olmak üzere Amsterdam, Paris, Bangkok ve Santorini gibi kentlerde aşırı turizmin bir sonucu olarak ortaya çıkan turizm fobisi olgusunun; ülkemizde de diğer bölgelere göre turizm talebinin daha yoğun olduğu Sinop, Muğla, Aydın ve İzmir gibi kıyı turizmi destinasyonlarında ön plana çıktığı görülmektedir (İpar ve Akyurt Kurnaz, 2020; Çavuş ve Tanrısevdi, 2002; Yıldız, 2022; Yumuk ve Altıntaş, 2019; Yüksel vd., 2020). Aşırı turizmin turistlerin seyahat hakkı ve yöre sakinlerinin yaşam hakları arasında dengesizliğe sebebiyet verebilmekte ve bu durum bir taraftan turizmin sürdürülebilirliğini tehlikeye sokarken diğer taraftan da yöre sakinlerinde turistlere karşı düşmanca bir tutumun gelişmesine yol açabilmektedir (Dodds ve Butler, 2019; Perkumienė ve Pranskūnienė, 2019). Gerçekleştirilen bu araştırma, aşırı turizm talebine bağlı olarak İstanbul Adalar'da yaşayan yerel halkın turizm fobisi düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Yerel halkta turistlere karşı gelişebilecek negatif yönlü bir tutum, yerel halk-turist etkileşimi boyutuyla değerlendirildiğinde; araştırmanın bölge turizminde sosyal sürdürülebilirliği sağlanması bakımından turizm paydaşlarına önemli ipuçları verebileceği düşünülmektedir.

Literatür

Turizm Fobisi

1970 ve özellikle de 1980'lerden itibaren yerel halkın turizme ve turistlere yönelik tutum araştırmaları devam etmektedir. Bundan farklı olarak 2008'de Donaire tarafından turizm fobisi adı verilen ve az kullanılan bir terim üzerine çalışılmıştır (Donaire, 2008). Bu terim genel olarak, turizm olaylarını reddetme tutumlarından bahsetmek için kullanılmaktadır. Ancak bu kavramın daha sonra oldukça geniş bir alana yayıldığı ve aşırı turizmin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan "turizm fobisi" ile birlikte anılmaya başladığı görülmüştür (Milano, vd., 2019).

Çeşitli kuruluşlara göre turizm, 'zevk için yapılan seyahat ve turizm aktiviteleri' iken; fobi ise 'birine veya bir şeye karşı isteksizlik' olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle turizm fobisinin, insanların turistik faaliyetlere karşı hissettikleri tikslenme, korku veya sosyal olarak kabul görmeme olduğu sonucuna ulaşılabılır (Alemida-García, vd., 2019: 4). Her geçen gün artan turizm hareketlerine karşı olumsuz tutumlar oluşmaya devam etmektedir. Söz konusu artan turizm talebi yerel halkın günlük yaşamı ve yaşam koşulları üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır. Bunun sonucu olarak; dünya çapında bir dizi protesto ve turizm karşıtı aktiviteler düzenlenmiştir ve bu da turizm fobisi tartışmalarını güçlendirmiştir (Perez ve Garcia, 2018; Postma ve Schmuecker, 2017). Milona'ya (2018: 553) göre turizm fobisi, 'turistlerin kullandığı alanlara (restoranlar, işletmeler, turist otobüsleri vs.) saldırılar ve diğer vandalizm eylemleri şeklinde görülebilen bir tür turizmi reddetme hareketidir'. Bu ev sahibi-turist çatışmaları genellikle, fiyatların yükselmesi, satın alma gücünün azalması, kiralarda görülen aşırı artış gibi ekonomik sebeplerin yanı sıra; yoksulluğun artması, kültürel kimlik kaybının görülmesi, yaşanan yerde hissedilen yabancılaşma hissi, gürültü kirliliği ve kalabalık gibi kültürel ve sosyal olumsuz etkiler hissedildiğinde ortaya çıkmaktadır (Colomb ve Novy, 2017; Pinke-Sziva, vd., 2019; Smith, vd., 2019).

Alvarez-Sousa (2018), destinasyonların belirli bir doyum noktasına ulaşmasıyla birlikte ev sahibi topluluklar ve turistler arasındaki ilişkinin giderek çatışmaya dönüştüğünü belirtmektedir. Bir turizm destinasyonunun taşıma kapasitesine bağlı olarak ev sahibi topluluğun tutumu turistik kabulden turistik kaçınmaya doğru değişim gösterebilmektedir (Zerva, vd., 2019). Bu durum, turizmin gelişmesi ile yöre halkının turizme yönelik algı ve tutumu arasındaki ilişkinin zamanla değişebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, bir destinasyonun gelişimine ve tanınırlığına bağlı olarak oluşan aşırı turizmin, toplum üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için aşırı turizm ve turizm fobisi arasındaki ilişkinin açıklanması gerekmektedir.

Aşırı Turizm

Aşırı turizm terimi, medya söylemlerinden ve çok fazla teorik temele sahip olmayan bir kavram olarak ortaya çıkmış ve 2017 yılında bazı dergilerin özel sayılarının yayınlanmasından sonra akademi camiasında yaygın olarak kullanılır hale gelmiştir (Koens, vd., 2018). 2017 yılında konu ile ilgili akademik çalışmalara başlanmış olsa da aşırı turizm kavramının yeni bir olgu olduğunu söylemek mümkün değildir. Aşırı turizmin bölge halkı üzerinde hissettirdiği çeşitli baskı ve sorunları temel alan çalışmalar 1970'li yıllara; bir destinasyonun mevcut kapasitesi üzerinde turist çekmesinin bazı riskler taşıdığına dair tartışmalar da 1980'lere kadar uzanmaktadır (Boissevain, 1977; Williams, 1979; UNWTO,1983). Aşırı turizm, "popüler destinasyonlara yapılan koordine olmayan ve kitlesel turist akışı" şeklinde ifade edilmektedir. Başka bir tanıma göre ise; aşırı turizm, bir destinasyonun aşırı sayıda turist tarafından ziyaret edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Son olarak aşırı turizmin, destinasyonlara pek çok açıdan zarar verdiği düşünülmektedir (Capocchi, vd., 2019: 6). Aşırı turizm kavramı ile yakından ilişkili olan bir diğer kavram ise turizm fobisi veya turist fobisidir. Turizm fobisi kavramı ilk olarak 2008 yılında "El Pais" isimli gazetede yayınlanan 'Touristfobia' isimli bir makalede anılmıştır. Makalede, daha önce görülmemiş bir şekilde turizmin kontrolsüz büyümesinin Barselona şehrinin sosyal dokusunu bozduğunu ve şehir üzerinde önemli bir tehdit oluşturduğu açıklanmıştır (Milano, 2017).

Aşırı turizm kavramı, turist kabul eden bir destinasyonun taşıma kapasitesinin aşılmasıyla çok fazla turist tarafından ziyaret edilmesi sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Bu durumun bazı sebepleri vardır. Godwin'e (2017: 5-6) göre bu sebepler şunlardır;

- Havayolu alternatiflerinin artması sonucu düşük maliyetli havayolu taşımacılığı,
- Kısa mesafeli uçuşların artması sonucu daha fazla insanın şehir gezilerine çıkması,
- Otobüs seyahatlerinde görülen hacim artışı,
- Airbnb gibi uygulamalarıyla birlikte ev sahiplerinin evlerinin tamamını veya bir bölümünü turistlere kiralaması,
- Turizmin mevsimselliği sebebiyle belirli dönemlerde yoğun görülen turist hareketliliği,
- Harcanabilir gelir ve izinlerin artması sonucu insanların daha fazla tatile çıkması,
- Seyahat etme potansiyeli bulunan gruplarda artış görülmesi,
- Seyahat firmalarının gün geçtikçe çeşitlenmesi ve kapasite artırımı yapması.

Aşırı turizmin sebebiyet verdiği bazı sorunlar ise şu şekilde sıralanabilir (Jordan, vd., 2018; Milano, 2017):

- Şehirlerde oluşan kalabalık,
- Altyapı yetersizliği,
- Kamusal alanlarda özelleştirmeye gidilmesi,
- Su ve enerji talebinden kaynaklı sıkıntılar,
- Kirlilik ve çevresel tahribat,
- Tarihi alanlarda oluşan hasarlar,
- Etnisite ve kimlik kaybı,
- Kontrolsüz kentleşme oranının artması,
- Trafik ve otopark sorunları,
- Yaşam maliyetlerinde görülen artış.
- Sosyal anlamdaki eşitsizlikler.

Genel olarak değerlendirildiğinde; küresel dünyanın söz konusu getirilerinden kaynaklanan turistik talepteki artış kontrol edilemeyecek düzeye ulaştığında, çevresel ve sosyo-kültürel birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan belki de en önemlisi yerel halkın bölgedeki turizmi kabul düzeyinde görülen problemlerdir Yerel halkta turizme yönelik bir korku durumu oluşabilmektedir. Bu nedenle bir bölgede turizm planlaması yapılırken yerel halkın ve diğer paydaşların da planlamaya dâhil edilmesi etkili bir önlem olabilir.

Aşırı Turizm ve Turizm Fobisi İlişkisi

Konu ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar aşırı turizmin bazı nedenlerini; gelişen paylaşım ekonomisi sektörü, çevrimiçi değerlendirme platformlar, artan sosyal medya kullanımı, mobil seyahat uygulamaları, ucuz uçuşlar, kruvaziyer turizmdeki büyüme ve kolay sınır geçişi şeklinde sıralamaktadır (Lawton, 2017; Tourtellot, 2017). Bu temel öncüller seyahat sürecinde turistlere sadece yardımcı olmakla kalmamakta; aynı zamanda kalış süresini uzatmakta ve çeşitli olanaklar sunmaktadır (Oklevik, vd., 2019). Örneğin; Norveç'teki bazı destinasyonların, Tripadvisor gibi sitelerde yüksek puan alması ve üst sıralara yükselmesi sonucu aşırı talep çektiği ve bunun da aşırı turizme yol açtığı söylenmektedir (Oklevik, vd., 2019). Bu bazı destinasyonların alternatif destinasyon olmaktan çıkıp popüler destinasyon olmasına sebep olmaktadır (Baudry, 2017).

Turizmin bölgeye doğrudan döviz getirisi sağlaması ve bölge halkı için gelir yaratması yerel halk tarafından olumlu olarak karşılanırsa da, turist sayısındaki hızlı ve kontrolsüz artış ve hayat kalitesinin düşmesi yöre halkının turistlere karşı olumsuz tavır sergilemelerine yol açmaktadır (Öztürk, 2020). Kalabalık, çevresel tahribat, yüksek yaşam maliyeti, düşük yaşam kalitesi, trafik, hava kirliliği gibi nedenler yerel halkın turizme karşı çıkmasına ve reddetmesine neden olmaktadır (Pinke-Sziva, vd., 2019).

Aşırı turizm turistler için de bazı olumsuzları beraberinde getirmektedir. Örneğin; tarihi bir bölgede fotoğraf çektirebilmek veya müzeye girebilmek için sıra beklemek, ulaşım araçlarında yer bulamamak, yöre halkı tarafından hoş karşılanmamak, ürünlere değerinden fazla ücret ödemek vb. durumlar turistlerin seyahat deneyimlerini olumsuz etkileyebilmektedir ve turistler yaşadıkları bu olumsuz deneyimi sosyal medyada paylaşabilmektedirler (Aylan ve Aylan, 2020).

Aşırı turizm farklı destinasyonlarda farklı şekilde etkiler yaratmaktadır (UNWTO, 2018). Örneğin; aşırı turizm bazı destinasyonlarda çevresel tahribata sebebiyet verirken; kimi destinasyonlarda ise sosyal ve kültürel anlamada bozulmalara yol açabilmektedir. Bu sebeple çözümlerin her destinasyona özgü olması gerekmektedir. Bir destinasyonunun pazarlanmasında sürdürülebilirlik anlayışını benimsemek olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve kaynak devamlılığını sağlamak açısından önemlidir (Doğan ve Gümüş, 2014). Aşırı turizm sonucu ortaya çıkan turizm fobisinin önüne geçebilmek için en nihai çözüm ise tüm paydaşların yararına çözümler üretilmesidir. WTTC ve McKinsey Company (2017: 8-9)'nin konuya ilişkin bazı önerileri:

- Turist akış bilgisini içeren detaylı bir veri tabanı oluşturulmalı ve sürekli güncel tutulmalıdır.

- Sürdürülebilirlik için dengeli ve uzun vadeli programlar hazırlanmalıdır.
- Planlamalara aşırı turizmden etkilenen veya etkilenebilecek her türlü paydaş dâhil edilmelidir.
- Turistlerin seyahat süreleri ve tercih ettikleri aylar düzenli olarak izlenmeli ve buna yönelik önlemler alınmalıdır.
- Arz ve talep dengesi sağlanmalıdır.
- Fiyatlar denetlenmelidir.
- Konaklama olanakları denetlenmeli ve düzenlenmelidir.

Genel anlamda aşırı turizmden kaynaklı sorunların destinasyondan destinasyona farklılıklar (fiyat, arz-talep durumu, konaklama imkanları, turist sayısı, altyapı ve üstyapı olanakları) gösterebildiğini söylenebilir. Bu nedenle her destinasyona özgü farklı planlamalar yapılmalı ve uygulamaya geçirilmelidir.

Yöntem

Araştırmanın evrenini İstanbul Adalar'da yaşayan halk oluşturmaktadır. Aşırı turizm talebine bağlı olarak İstanbul Adalar'da yaşayan halkın turizm turizm fobisi düzeylerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada İstanbul Adalar'ın evren olarak belirlenmesinde; özellikle yaz aylarında yazlıkçılar ve günü birlik ziyaretçilerle birlikte Adalar nüfusunun yaklaşık 140.000'e ulaşması etkili olmuştur. 2021 yılı verilerine göre İstanbul Adalar (Heybeliada, Kınalıada, Burgazada ve Büyükada)'da toplam nüfus 16.372 olarak belirtilmektedir (Adalar Belediyesi, 2022). Araştırmada tesadüfi olmayan (olasılıklı olmayan) örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 247 kişiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Anket uygulamasının yüz yüze yapılması anketlerin eksik ya da hatalı doldurulmasının önüne geçmiştir. Bu nedenle katılımcılara uygulanan anketlerin tamamı değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Nicel araştırmalarda sıklıkla başvurulan survey metodunun kullanıldığı araştırmada veriler anket tekniğiyle toplanmıştır. Literatürde yer alan çalışmalardan (Çavuş ve Tanrısevdi, 2002; Gilbert ve Clark, 1997; Gündüz, 2018) faydalanılarak bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formunda yer alan soruların etik açıdan uygunluğu Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Yayın Etik Kurulu tarafından 10.12.2021 tarihli ve E-78977401-050.02.04-88960 sayılı etik kurul kararı ile onaylanmıştır. Anket formunda katılımcıların turizm fobisi düzeylerini ölçmeye yönelik 48; demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 8 ifade yer almaktadır. Turizm fobisi düzeyine ilişkin ifadeler 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeğine göre düzenlenmiştir (Kesinlikle Katılmıyorum: 1, Katılmıyorum: 2, Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum: 3, Katılıyorum: 4, Kesinlikle Katılıyorum: 5). Anketler katılımcılara 30.03.2022 ve 20.08.2022 tarihleri arasında yüz yüze uygulanmıştır. Her bir anketin yanıtlanması yaklaşık 12 dk sürmüştür. Verilerin analizinde ise sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan istatistik paket programından (SPSS 21) yararlanılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulguları ortaya koyabilmek için frekans analizinden yararlanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Cinsiyet	Frekans	%	Medeni Hal	Frekans	%
Kadın	102	41,3	Evli	110	44,5
Erkek	145	58,7	Bekâr	137	55,5
Toplam	247	100	Toplam	247	100
Yaş	Frekans	%	Gelir	Frekans	%
18-26	49	19,8	Asgari Ücret	41	16,6
27-35	61	24,7	2020-4000 TL	79	32,0
36-44	56	22,7	4001-6000 TL	73	29,6
45-53	44	17,8	6001-8000 TL	35	14,2
54-62	22	8,9	8001-10000 TL	9	3,6
63 yaş ve üzeri	15	6,1	10000 üzeri	10	4,0
Toplam	247	100	Toplam	247	100
Eğitim Düzeyi	Frekans	%	İkamet Süresi	Frekans	%
Okuryazar	6	2,4	1 yıldan az	16	6,5
İlköğretim	43	17,4	1-3 yıl	41	16,6
Lise	93	37,7	4-6 yıl	56	22,7
Ön lisans	38	15,4	7-9 yıl	38	15,4
Lisans	58	23,5	10-12 yıl	30	12,1
Lisansüstü	9	3,6	13 yıl ve üzeri	66	26,7
Toplam	247	100	Toplam	247	100
Ev Sahip Olma Durumu	Frekans	%	Çalışılan sektör	Frekans	%
Kira	62	25,1	Turizm sektörü	75	30,4
Lojman	2	,8	Diğer	172	69,6
Kendi evim	152	61,5	Toplam	247	100
Diğer	31	12,6			
Toplam	247	100			

Tablo 1’de araştırmaya katılanların demografik özellikleri incelendiğinde; katılımcıların 102’sinin kadın; 145’inin erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu (%55,5) bekârdır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun 27-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir (%24,7). Katılımcıların 93’ünün lise mezunu ve yalnızca 6’sının okuryazar olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul Adalar’da en uzun süre ikamet eden katılımcı sayısı oranı en fazladır (%26,7). Katılımcıların çoğunluğunun aylık geliri asgari 2020-4000 TL arasında bulunmaktadır (%32,0). 152 katılımcı kendi evinde oturmakta; 75 katılımcı ise turizm sektöründe çalışmaktadır.

Güvenilirlik ve Normallik Analizi Sonuçları

Güvenilirlik araştırmada kullanılan ölçeğin değişkenleri ne derece doğru ölçtüğünü göstermektedir. Likert tipi derecelendirme ölçeklerinin kullanıldığı araştırmalarda Cronbach's alpha katsayısı hesaplanmaktadır. Cronbach's alpha katsayısı 0 ile 1 arasında değerler almakta; 1'e yaklaştıkça ölçeğin güvenilirliğinin arttığı kabul edilmektedir. Genelde bu değer 0,70'den büyük olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2014: 181-183; Özdemir, 2010: 74-75). Katılımcıların turizm fobisi düzeylerini ölçmek için yöneltilen 48 ifadenin tümü analize tabi tutulmuştur ve ölçeğin Cronbach's alpha katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada parametrik ya da parametrik olmayan testlerden hangilerinin uygulanacağına karar verebilmek için normallik analizinin yapılması gerekmektedir. Kolmogorov-Smirnov (KS), Shapiro-Wilk (SW) testi sonuçları, çarpıklık-basıklık değerleri ve normal Q-Q plot olarak adlandırılan grafik verilerin normal dağılımı hakkında bilgi vermektedir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı olmayan değer (sig. değeri, 05'ten büyük) verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Pallant, 2016: 71-75). Araştırmada turizm fobisi ölçeği için elde edilen Kolmogorov-Smirnov değerinin anlamlı olduğu (sig. değeri, 05'ten büyük) görülmektedir (,091). Söz konusu değere göre verilerin normal dağıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle araştırmada veri analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Katılımcıların Turizm Fobisi Düzeyleri

Katılımcıların turizm fobisi düzeylerini belirlemek için tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmış; ifadelere katılım düzeyi yüzdeleri, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 2. Turizm Fobisi Düzeylerine İlişkin İfade Ortalamaları

Turizm Fobisi Düzeyleri İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
	%	%	%	%	%		
Adalarda turizm çevre kirliliğine neden olmaktadır.	16,2	7,3	8,9	23,5	44,1	3,72	1,48
Adalarda turizm doğal kaynakların korunmasını teşvik etmektedir.	20,2	18,2	22,3	21,9	17,4	2,97	1,38
Adalarda turizm trafik yoğunluğuna neden olmaktadır.	21,9	17,4	19,0	19,8	21,9	3,02	1,45
Adalarda turizm gürültü kirliliğine neden olmaktadır.	6,9	11,7	14,6	25,5	41,3	3,82	1,27
Adalarda turizm aşırı kalabalığa neden olmaktadır.	7,3	7,7	17,4	27,5	40,1	3,85	1,23

Adalarda turizm çarpık kentleşmeye neden olmaktadır.	22,7	19,4	21,5	16,6	19,8	2,91	1,43
Adalarda turizm kentsel yaşam kalitesini artırmaktadır.	15,0	15,0	32,0	20,2	17,8	3,10	1,28
Adalarda turizmden ötürü yerel yönetim hizmetlerine önem verilmektedir.	20,2	15,8	25,1	24,7	14,2	2,96	1,33
Adaların alt yapısı (yol, su, kanalizasyon) yeterlidir.	37,7	22,3	16,6	13,8	9,7	2,35	1,35
Adalardaki rekreasyon alanları yeterlidir.	10,9	14,6	26,3	30,0	18,2	3,29	1,23
Adalarda alışveriş imkânları yeterlidir.	6,9	11,7	16,6	31,2	33,6	3,72	1,23
Adalarda yeterli düzeyde yeme-içme olanakları bulunmaktadır.	6,1	10,1	13,4	30,4	40,1	3,88	1,21
Adalarda yeterli düzeyde sinema, tiyatro ve müzikal gibi etkinlikler düzenlenmektedir.	49,8	18,2	15,4	10,5	6,1	2,04	1,27
Adalarda ulaşım olanakları yeterlidir.	13,4	19,0	21,5	25,9	20,2	3,20	1,32
Adalarda turizm hayat pahalılığına neden olmaktadır.	9,7	12,1	15,8	26,3	36,0	3,66	1,33
Adalarda turizm konut satın alma maliyetini yükseltmektedir.	10,9	10,9	9,3	23,9	44,9	3,80	1,39
Adalarda turizm konut kira bedellerini yükseltmektedir.	12,6	7,3	11,3	25,1	43,7	3,80	1,39
Adalarda turizm kent ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.	4,5	6,9	11,7	38,9	38,1	3,99	1,08
Adalarda turizm halk için yeterli iş imkânları yaratmaktadır.	6,9	8,1	27,5	31,2	26,3	3,61	1,15
Adalarda en önemli istihdam fırsatı turizm sektörü tarafından yaratılmaktadır.	5,3	7,3	21,5	40,1	25,9	3,74	1,08
Adalarda turizm sektörüne aşırı bağlılık söz konusudur.	6,1	8,1	25,5	34,8	25,5	3,65	1,12
Adalarda turizm diğer sektörler için tehdit oluşturmaktadır.	25,1	30,0	21,1	14,2	9,7	2,53	1,27
Adalarda turizm suç oranının artmasına sebebiyet	27,1	18,6	25,1	19,0	10,1	2,66	1,32

vermektedir.							
Adalar güvenli bir turizm bölgesidir.	6,1	10,5	18,2	31,6	33,6	3,76	1,19
Adalarda turizm yerel halkın yaşam biçimine ters düşmektedir.	15,4	15,8	29,6	23,1	16,2	3,08	1,28
Adalarda turizm tarihi alanların korunmasına katkı sağlamaktadır.	17,0	22,3	23,1	21,1	16,6	2,97	1,33
Adalarda turizm kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlamaktadır.	13,8	19,4	25,9	23,1	17,8	3,11	1,29
Adalarda turizm yerel kültürün korunmasını teşvik etmektedir.	17,8	14,6	20,2	25,9	21,5	3,18	1,39
Adalarda turizm yerel kültürün ticarileştirilmesine neden olmaktadır.	4,0	13,0	7,8	40,5	24,7	3,68	1,10
Adalarda turizm barış ve huzur ortamının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.	12,1	17,8	31,2	23,9	15,0	3,11	1,22
Adalarda yerel halkın turizm bilinci gelişmiştir.	5,7	14,6	21,1	31,2	27,5	3,60	1,19
Yerel halk Adalara gelen turistlerle iletişime geçmekten hoşlanır.	11,7	15,4	23,1	26,7	23,1	3,34	1,30
Adalara gelen turistler yerel halka arkadaşça yaklaşmaktadır.	11,3	11,7	27,1	30,0	19,8	3,35	1,24
Adalara gelen turistler yerel halkın manevi ve kültürel değerlerine saygı göstermektedir.	9,3	12,1	24,7	34,8	19,0	3,42	1,19
Adalara gelen turistler yerel halkın yaşam tarzına uyum sağlamaktadır.	14,2	20,6	27,9	24,3	13,0	3,01	1,24
Adalara gelen turistler ile yerli halk arasında kültür çatışması yaşanmaktadır.	17,0	17,0	24,3	26,7	15,0	3,05	1,31
Adalara turist çekebilmek için kentin daha fazla tanıtımı yapılmalıdır.	5,3	11,3	18,2	21,1	44,1	3,87	1,24
Adalara turist çekebilmek için kente daha fazla yatırım yapılmalıdır.	6,5	9,7	17,8	21,1	44,9	3,88	1,26
Adalarda turizm iyi organize edilmekte ve turizm	19,8	15,4	27,9	20,6	16,2	2,97	1,34

faaliyetleri düzenli bir şekilde yürütülmektedir.							
Adaları ziyaret eden turist sayısı kabul edilebilir düzeydedir.	8,5	14,6	23,1	30,0	23,9	3,46	1,23
Adaları ziyaret eden turist sayısına sınırlama getirilmelidir.	28,3	23,9	17,8	15,4	14,6	2,63	1,40
Adaların turizm bölgesi olmasını destekliyorum.	7,7	6,9	18,6	21,1	45,7	3,90	1,26
Adalarda turizm kent imajını olumlu yönde etkilemektedir.	5,7	8,9	23,9	22,7	38,9	3,80	1,20
Adalarda turizme karşı yerel halkın olumsuz bir tutum sergilediğini düşünüyorum.	18,2	22,3	25,1	21,5	13,0	2,88	1,29
Adalarda turizme karşı yerel halk tarafından sergilenen olumsuz tutumun giderek arttığını düşünüyorum.	20,2	21,9	27,1	18,6	12,1	2,80	1,29
Adalarda yaşamaktan mutluyum.	4,5	5,7	15,8	29,1	44,9	4,04	1,11
Gelecekte de adalarda yaşamayı isterim.	5,7	5,7	12,6	30,0	46,2	<u>4,05</u>	1,15
Adalarda yaşamayı başkalarına da tavsiye ederim.	5,7	6,5	17,0	26,7	44,1	3,97	1,17

Tablo 2’deki aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında; katılımcılar Adalar’da yaşamaktan memnun olduklarını (4,05) ve turizmin bölge ekonomisine önemli katkı sağladığını belirtmektedirler (3,99). Diğer taraftan, katılımcılar Adalarda yeterli düzeyde sinema, tiyatro ve müzikal gibi etkinliklerin düzenlenmediği (2,04) ve alt yapı hizmetlerinin yetersiz olduğu görüşündedirler (2,35).

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

Tablo 3. Turizm Fobisi Düzeyine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

İfadeler	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans %
Faktör 1: Turizmin Çevresel ve Ekonomik Olumsuz Etkileri		
Adalarda turizm gürültü kirliliğine neden olmaktadır.	,757	17,370
Adalarda turizm konut satın alma maliyetini yükseltmektedir.	,730	
Adalarda turizm konut kira bedellerini yükseltmektedir.	,709	
Adalarda turizm aşırı kalabalığa neden olmaktadır.	,698	
Adalarda turizm trafik yoğunluğuna neden olmaktadır.	,616	
Adalarda turizm hayat pahalılığına neden olmaktadır.	,537	
Adalarda turizm çevre kirliliğine neden olmaktadır.	,524	
Faktör 2: Halkın Turizme Bakış Açısı ve Turistle Olan İlişkisi	,767	
Yerel halk Adalara gelen turistlerle iletişime geçmekten hoşlanır.	,739	

Adalara gelen turistler yerel halka arkadaşça yaklaşmaktadır.	,631	
Adalarda turizm barış ve huzur ortamının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.	,599 ,563	
Adalarda yerel halkın turizm bilinci gelişmiştir.	,518	
Adalara gelen turistler yerel halkın yaşam tarzına uyum sağlamaktadır.	,517 ,357	
Adalarda turizm iyi organize edilmekte ve turizm faaliyetleri düzenli bir şekilde yürütülmektedir.	,306	
Adalarda turizmden ötürü yerel yönetim hizmetlerine önem verilmektedir.		
Adalarda turizm kentsel yaşam kalitesini artırmaktadır.		
Adalara gelen turistler yerel halkın manevi ve kültürel değerlerine saygı göstermektedir.		
Faktör 3: Halkın Turizmi Destekleme Düzeyi		
Adalara turist çekebilmek için kente daha fazla yatırım yapılmalıdır.	,756	
Adalara turist çekebilmek için kentin daha fazla tanıtımı yapılmalıdır.	,721 ,619	6,670
Adaların turizm bölgesi olmasını destekliyorum.	,559	
Adaları ziyaret eden turist sayısı kabul edilebilir düzeydedir.	,539	
Adalarda turizm kent imajını olumlu yönde etkilemektedir.	-,395	
Adaları ziyaret eden turist sayısına sınırlama getirilmelidir.		
Faktör 4: Turizmin Ekonomi Üzerindeki Olumlu Etkileri		
Adalarda en önemli istihdam fırsatı turizm sektörü tarafından yaratılmaktadır.	,734 ,682	
Adalarda turizm kent ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.	,679 ,561	4,900
Adalarda turizm halk için yeterli iş imkânları yaratmaktadır.	,556	
Adalar güvenli bir turizm bölgesidir.		
Adalarda turizm sektörüne aşırı bağlılık söz konusudur.		
Faktör 5: Yaşam Memnuniyeti		
Adalarda yaşamaktan mutluyum.	,817	
Gelecekte de adalarda yaşamayı isterim.	,810	4,269
Adalarda yaşamayı başkalarına da tavsiye ederim.	,749	
Faktör 6: Turizmin Sosyo-kültürel Olumsuz Etkileri		
Adalarda turizme karşı yerel halk tarafından sergilenen olumsuz tutumun giderek arttığını düşünüyorum.	,791 ,776	3,610
Adalarda turizme karşı yerel halkın olumsuz bir tutum sergilediğini düşünüyorum.	,398	
Adalara gelen turistler ile yerli halk arasında kültür çatışması yaşanmaktadır.		
Faktör 7: Turizmin Tarih ve Kültür Üzerindeki Olumlu Katkıları		
Adalarda turizm kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlamaktadır.	,730 ,660	3,291
Adalarda turizm tarihi alanların korunmasına katkı sağlamaktadır.	,411	
Adalarda turizm yerel kültürün korunmasını teşvik etmektedir.		
Faktör 8: Turizmin Diğer Olumsuz Etkileri	,674	3,252

Adalarda turizm suç oranının artmasına sebebiyet vermektedir.	,633	
Adalarda turizm yerel halkın yaşam biçimine ters düşmektedir.	,519	
Adalarda turizm diğer sektörler için tehdit oluşturmaktadır.	,466	
Adalarda turizm çarpık kentleşmeye neden olmaktadır.		
Faktör 9: Üstyapı ve Ulaşım Olanakları		
Adalarda alışveriş imkânları yeterlidir.	,664	
Adalardaki rekreasyon alanları yeterlidir.	,630	3,034
Adalarda yeterli düzeyde yeme-içme olanakları bulunmaktadır.	,500	
Adalarda ulaşım olanakları yeterlidir.	,414	
KMO: ,788 Bartlett Küresellik Testi: 5448,453 p: ,000		
Toplam Varyans Açıklama Oranı: %56,239		

Adalar'da yaşayan halka uygulanan turizm fobisi ölçeğinin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Bu amaçla temel bileşenler analizi ve Varimax rotasyonu kullanılmıştır. Ölçekte yer alan 48 ifade Varimax rotasyonu kullanılarak açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Turizm fobisi ölçeğinde yer alan 48 ifadenin tümünün öz değeri (eigenvalue) 1,00'ın üzerinde olduğu ve faktör yükü (factor load) 0,50'den büyük olduğu için bütün ifadeler değerlendirmeye alınmıştır. Ancak "Adalarda turizm yerel kültürün ticarileştirilmesine neden olmaktadır" ifadesi hiçbir faktörle ilişkilendirilememesi ve "Adalarda turizm doğal kaynakların korunmasını teşvik etmektedir", "Adaların alt yapısı (yol, su, kanalizasyon) yeterlidir" ve "Adalarda yeterli düzeyde sinema, tiyatro ve müzikal gibi etkinlikler düzenlenmektedir" ifadeleri ise birden çok faktör altında yer almaları nedeniyle faktör analizinden çıkarılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına bakıldığında (Tablo 3), Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0,78'dir ve Bartlett Küresellik Testi (5448,453; p:0,000) anlamlı çıkmıştır. Bu iki sonuç, örneklemin yeterli olduğuna ve verilerin faktör analizine uygun olduğuna işaret etmektedir. Katılımcıların turizm fobisine yönelik algıları dokuz faktörlü bir yapı göstermektedir. Faktörler literatüre uygun şekilde adlandırılmıştır. Dokuz faktörün toplam varyansı açıklama oranı, %56'dır. Toplam varyans açıklama oranı içerisinde en büyük pay %17,3 ile turizmin çevresel ve ekonomik olumsuz etkilerine aittir.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Farklılık Testi Sonuçları

Adalar'da yaşayan yerel halkın turizm fobisi düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri gerçekleştirilmiştir. ANOVA analizlerinde grup varyanslarının homojen olduğu ancak örneklem büyüklükleri arasındaki farkın büyük olduğu durumlarda Hochberg's GT2 çoklu karşılaştırma tekniğinden yararlanılmıştır (Field, 2009). Buna göre; katılımcıların turizm fobisi düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, gelir, ikamet süresi ve çalışılan sektör durumlarına göre farklılık göstermediği; ikamet edilen konut durumuna göre ise farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 2. İkamet Edilen Konut Durumuna Göre Katılımcıların Turizm Fobisi Düzeylerine İlişkin Anova Testi Sonuçları

Değişken	Gruplar	n	$\bar{x}$	t/F	P
İkamet Edilen Konut	Kira	62	3,4411	3,301	,021
	Lojman	2	3,3140		
	Kendi evim	152	3,4784		
	Diğer	31	3,1898		

Tablo 4'e göre; anlamlılık düzeyini gösteren sig. değeri 0,05'den küçük olduğu için ikamet edilen konut açısından katılımcıların turizm fobisi düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-243)= 3,301$; $p=,021<0,05$]. Hochberg's GT2 testi sonuçlarından farklılığın kendi evinde ikamet edenler ile "diğer" grubunda bulunanlar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Kendi evinde ikamet edenlerin turizm fobisi düzeylerine ilişkin ortalama değer (3,4784) "diğer" grubundakilerine (3,1898) göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum İstanbul Adalar'ın bir turizm destinasyonu olarak özellikle yaz sezonunda (Nisan ve Ekim ayları arası) karşı karşıya kaldığı turistik talep artışıyla açıklanabilir. Beşeri kaynaklı bir sorun teşkil eden aşırı turizm talebi, ada halkı açısından bir geçim kaynağı olarak kabul edilse de, ikincil konutların varlığı bölge nüfusunun hızlı ve kontrolsüz bir biçimde artışına sebebiyet vermekte ve mekânsal yoğunlaşma sorununu beraberinde getirmektedir. Mekân üzerinde oluşan söz konusu baskı ise başta çevresel sorunlar olmakla birlikte çeşitli alt yapı sorunlarına ve tarihi ve kültürel sit alanlarında taşıma kapasitesinin aşılmasına yol açmaktadır (Garipağaoğlu ve Özcan, 2015). Doxey'in Tolerans Modeli kapsamında değerlendirildiğinde; mevcut durum turizm doyumu noktasına ulaştığında ya da doyumu noktasını aştığında yerel halkın turistlere karşı beslediği öfke, kızgınlık ya da düşmanlık duyguları ile ifade edilebilir (Doxey'den aktaran Çam ve Oğuz, 2022: 68).

Sonuç ve Öneriler

İstanbul Adalar'da yaşayan halkın turizm fobisi düzeylerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada; katılımcıların Adalar'da yaşamaktan memnun olduklarını ve turizmin bölge ekonomisine önemli katkılar sağladığını belirtmekle birlikte; bölgedeki alt yapı hizmetlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların turizm fobisi düzeylerinin ise cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, gelir, ikamet süresi ve çalışılan sektör değişkenlerine göre farklılık göstermediği; ancak, kendi evinde ikamet eden bireylerin turizm fobisi düzeylerinin kirada ya da lojmanda ikamet edenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazındaki bazı araştırmaların araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir (Abbasian vd., 2020; Çavuş ve Tanrısevdi, 2020; Eren ve Bozkurt, 2020; Özgürel vd., 2021).

Destinasyonlarda aşırı turizme bağlı olarak ortaya çıkabilecek turizm fobisini ve doğurabileceği olumsuz sonuçları en aza indirmek ya da bu sorunların önüne geçebilmek için bazı önerilerde bulunulabilir:

- Destinasyonda zamansal ve mekânsal yoğunlaşmanın önüne geçebilmek için düşük sezonda etkinlikler artırılarak turistler bölgeye çekilebilir. Aynı zamanda destinasyonun bilinmeyen ya da daha az bilinen çekim noktaları geliştirilerek niş pazarlar oluşturulabilir.

- Bölgesel turizm planlaması yapılırken bölgenin fiziksel ve sosyal taşıma kapasitesi mutlaka ortaya konulmalıdır.
- Turizm planlamasında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve Turizm Bakanlığı iş birliği içerisinde olmalıdır.
- Turizm fobisi kavramı yerel halkın turiste yönelik tutumunu ifade ettiğinden; turizm planlamasında mutlaka bölgede yaşayan halkın demografik özellikleri göz önünde bulundurulmalı ve gerekirse halka turizm farkındalığı kazandırmak üzere eğitim ve seminerler düzenlenmelidir.
- Destinasyonlarda ekonomik anlamda denetimlerin yapılması bölge halkının yaşam kalitesi açısından önem arz etmektedir. Söz konusu bölgede yaşam maliyetinin her geçen gün arttığını ve buna karşın yaşam kalitesinin ise düştüğünü fark eden halk belki de yaşadığı yeri terk edecektir. Bu durum ziyaretçilere otantik kültürün aktarılamaması sorununu doğuracak ve ziyaretçi deneyimini olumsuz etkileyecektir.
- Özellikle turizm mevsiminde çevresel denetimler de artırılmalı çevre tahribatına yönelik caydırıcı önlemler alınmalıdır.
- Bölgede farklı işkollarına yönelik çalışma koşullarının sağlanmasının turizme bağımlılığı azaltacağı; dengeli turist hareketliliğinin halkın yaşam kalitesini artabileceği düşünülmektedir.

Uygulamanın İstanbul Adalar ile sınırlandırılmış olması araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Bu nedenle gelecekte yalnızca kıyı turizmi ile değil kış turizmi, kültür turizmi ve sağlık turizmi gibi turizm çeşitleriyle ön plana çıkan farklı destinasyonlarda da araştırmaların gerçekleştirilmesinin konuyu bütün yönleriyle değerlendirebilmek açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abbasian, S. , Onn, G. ve Arnautovic, D. (2020) Overtourism in Dubrovnik in the eyes of local tourism employees: A qualitative study, *Cogent Social Sciences*, 6:1.
- Alemida-García, F., Cortés-Macías, R., ve Balbuena-Vázquez, A. (2019). Tourism-phobia in historic centres: The case of Malaga. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 83, 2823, 1–32.

- Aylan, S. ve Aylan, F. K. (2020). Sosyal Medyada “Overtourism” Etiketini İle Yapılan Paylaşımların İncelenmesi: Twitter Örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies, Special Issue* (4): 411- 422.
- Baudry, S.L. (2017), “Rome: a cultural capital with a poor working-class heritage: strategies of touristification and ratification”, in Gravari-Barbas, M. and Guinand, S. (Eds), *Tourism and Gentrification in Contemporary Metropolises*, Routledge, London, 148-66.
- Boissevain, J. (1996). *Coping with tourists: European reactions to mass tourism* (Vol. 1). Providence, Oxford: Bergahn Books
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Ltd. Şti., Ankara, 20. Baskı.
- Capocchi, A., Vallone, C., Pierotti, M., & Amaduzzi, A. (2019). Overtourism: a literature review to assess implications and future perspectives. *Sustainability*, 11(12), 3303.
- Çam, O. ve Çelik, C. (2022). Aşırı Turizm Kapsamında Turistlere Yönelik Olumsuz İfadeler, Yapılan Eylemler Ve Bunların Turizme Yansımalarının Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 66-84.
- Cavus, S. ve Tanrisevdi, A. (2002). Residents Attitudes Toward Tourism: A Case Study of Kusadasi, Turkey. *Tourism Analysis*, 7, 3-4: 259-68.
- Colomb, C., ve Novy, J. (2017). *Protest and Resistance in The Tourist City*. New York: Routledge.
- Dodds, R. ve Butler, R. (2019). The Phenomena of Overtourism: A Review. *International Journal of Tourism Cities*, 5(4), 519-528.
- Doğan, M. & Gümüş, M. (2014). Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi, Sürdürülebilir Bozcaada: Bir Model Önerisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 6-25.
- Eren, D. ve Bozkurt, İ. (2020). Aşırı Turizm Sorunsalı: Kapadokya Bölgesi’ne Yönelik Bir Çalışma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 3090-3107.
- Garipağaoğlu, N. ve Özcan, S. (2015). İstanbul Adaları’nda Beşeri Ortam Koşullarına Ait Sorunlar ve Yönetimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 32, 171-195.
- Gilbert, D. ve Clark, M. (1997). An exploratory examination of urban tourism impact, with reference to residents attitudes, in the cities of Canterbury and Guildford. *Cities*, 14(6), 343-52.
- Goodwin, H. (2017). The challenge of overtourism. responsible tourism partnership. Working Paper.
- Gündüz, S. (2018). Yerel Halkın Turizm Algısını Belirlemeye Yönelik Alternatif Bir Ölçek Geliştirme: Karataş Destinasyonu Örneği. *Journal of Yasar University*, 13(52), 343-357.
- İpar, M. S. ve Akyurt Kurnaz, H. (2020). Aşırı Turizmin Konaklama İşletmeleri Üzerindeki Etkileri: Sinop İlinde Bir Araştırma, *International Travel and Tourism Dynamics Congress*, 8-10 Ekim 2020, Ankara.
- Jordan, P., Pastras, P., ve Psarros, M. (2018). *Managing tourism growth in europe*. The ECM Toolbox. Dijon
- Koens, K., Postma, A., ve Papp, B. (2018). Is Overtourism Overused? Understanding The Impact of Tourism in A City Context. *Sustainability*, 10(12).
- Lawton, T.C. (2017), *Cleared for Take-Off: Structure and Strategy in the Low Fare Airline Business*, Routledge, London
- Milano, C. (2017). *Overtourism and Tourismphobia: Global trends and local contexts*. Barcelona: Ostelea School of Tourism & Hospitality.
- Milano, C. (2018). Overtourism, Social Unrest and Tourismphobia. A Controversial Debate. *PASOS: Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 16(3), 551-564.

- Milano, C., Cheer, J. M., & Novelli, M. (2019). *Overtourism: Excesses, Discontents and Measures in Travel and Tourism*. CABI
- Oklevik, O., Gossling, S., Hall, C.M., Steen Jacobsen, J.K., Grotte, I.P. ve McCabe, S. (2019). Overtourism, Optimisation, and Destination Performance Indicators: A Case Study of Activities in Fjord Norway. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12). 1804-1824.
- Özdemir, A. (2010), *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. , İstanbul, 2. Baskı.
- Özgürel, G., Bozkurt, M. ve Baysal, K. (2021). Sosyal Taşıma Kapasitesi: İçmeler-Marmaris Örneği, *BAUNSOBED*, 24(45), 665-695.
- Öztürk, Y. (2020). Aşırı Turizm, Turizm Karşıtlığı ve Turizmde Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies, Special Issue (4)*: 112-124.
- Pallant, J. (2016), *SPSS Kullanma Kılavuzu SPSS ile Adım Adım Veri Analizi*. Çev. Sibel Balcı ve Berat Ahi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Perez, A. ve Garcia, A. L. (2018). Turismofobia: Presencia, impacto y percepción del concepto a través de los medios de comunicación impresos. *adComunica – Revista Científica de Estrategias, Tendencias e Innovación en Comunicación*, 16, 201–219.
- Perkumienė, D. ve Pranskūnienė, R. (2019). Overtourism: Between The Right to Travel and Residents' Rights. *Sustainability*, 11(7), 2138. <https://doi.org/10.3390/su11072138>.
- Pinke-Sziva, I., Smith, M., Olt, G., & Berezvai, Z. (2019). Overtourism and The Night-time Economy: A Case Study of Budapest. *International Journal of Tourism Cities*, 5(1), 1–16.
- Postma, A., & Schmuecker, D. (2017). Understanding and Overcoming Negative Impacts of Tourism in City Destinations: Conceptual Model and Strategic Framework. *Journal of Tourism Futures*, 3(2), 144–156.
- Smith, M. K., Sziva, I. P. ve Olt, G. (2019). Overtourism and Resident Resistance in Budapest. *Tourism Planning and Development*, 16(4), 376-392.
- Turan, D. (2015). *Tourism development: A case study of Büyük Ada - Princes' Islands*. The Master's Thesis. The Department of Culture and Global Studies. Aalborg University. Denmark.
- Williams, T. A. (1979). Impact of Domestic Tourism on Host Population. *Tourism Recreation Research*, 4(2), 15- 21.
- Yıldız, Ö. E. (2022). Aşırı Turizmde Yerel Halk- Ziyaretçi Etkileşimi, Foça örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(47), 293-315.
- Yumuk, Y. ve Altıntaş, V. (2019). Bodrum'da Yaşayan Yerel Halkın Kentsel Yaşam Kalitesi Algılarının Aşırı Turizm (Overtourism) Kapsamında Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(Özel Sayı), 90-102.
- Yüksel, F. , Ön Esen, F. , Kılıç, B. ve Akçay, S. (2020). Paydaşların Gözüyle Yavaş Şehir Akyaka'da Aşırı Turizm, *Turizm Akademik Dergisi*, 7(1), 257-268.
- Zemla, M. (2020). Reasons and Consequences of Overtourism in Contemporary Cities— Knowledge Gaps and Future Research. *Sustainability*, 12, 1729.
- Zerva, K., Palou, S., Blasco, D. ve Donaire, J. A. B. (2019). Tourism-Philia Versus Tourism-Phobia: Residents and Destination Management Organization's Publicly Expressed Tourism Perceptions in Barcelona. *Tourism Geographies*, 21(2), 306–329.

İnternet Kaynağı

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,201114/yillik-bultenler.html> [Erişim Tarihi: 15.07.2018].

WTTC & McKinsey Company. (2017). Coping with success: Managing overcrowding in tourism destinations. <https://www.mckinsey.com/industries/travel-logistics-and-infrastructure/our-insights/coping-with-success-managing-overcrowding-in-tourism-destinations>. [Erişim Tarihi: 19.09.2022]

UNWTO. (1983). *Risks of saturation of tourist carrying capacity overload in holiday destinations*. Madrid. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284407545>. [Erişim Tarihi: 20.09.2022]

UNWTO. (2018). 'Overtourism'?, World Tourism Organisation. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420070>. [Erişim Tarihi: 20.09.2022]

Tourtellot, J. (2017), "Overtourism: too much of a good thing", available at: www.nationalgeographic.com/travel/features/overtourism-how-to-make-global-tourism-sustainable/ [Erişim Tarihi: 20.09.2022].

Donaire, J. A. (2007, Temmuz 23). *Turismofobia*. Erişim adresi: <http://donaire.blogspot.com/2007/07/turismofobia.html>. [Erişim Tarihi:22.09.2022]

Adalar Belediyesi (2022). İlçemizin Nüfusu. <http://www.adalar.bel.tr/ilcemiz-sayfasi/nufus.html> [Erişim tarihi: 25.09.2022].